

Intelligent **Thinking**
For Effective **Solutions**

KRIMINĀLTIESISKĀS ATBILDĪBAS BŪVNIECĪBĀ AKTUALITĀTES

zvērināts advokāts **Aldis Alliks**

Rīgā, 2019.gada 12.aprīlī.

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

Pienākums būvniecības procesā ievērot normatīvo aktu prasības ir visiem būvniecības procesa dalībniekiem – zemes īpašniekam, būves īpašniekam, būvprojekta izstrādātājam, būvdarbu veicējam, būvuzraugam un būvekspertam.

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

Būvniecības likums nosaka šādu atbildības sadalījumu:

- **zemes īpašnieks** atbild par būvniecības uzsākšanas tiesiskumu, ja tiek būvēta tam piederoša būve. Zemes īpašnieks ir atbildīgs arī par būvprojekta izstrādātāja, būveksperta, būvdarbu veicēja un būvuzrauga izvēli;
- ja uz zemes gabala atrodas citam piederoša būve, **būves īpašnieks** atbild par būvniecības uzsākšanas tiesiskumu. Tāpat būves īpašnieks atbild par būvprojekta izstrādātāja, būveksperta, būvdarbu veicēja un būvuzrauga izvēli;

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

- **būvprojekta izstrādātājs** ir atbildīgs par būvprojekta apjoma un satura atbilstību pasūtītāja, likuma un citu normatīvo aktu prasībām, kā arī par autoruzraudzību;
- **būvdarbu veicējs** ir atbildīgs par normatīvo aktu prasību ievērošanu būvlaukumā un būvdarbu rezultātā tapušās būves vai tās daļas atbilstību būvprojektam un pasūtītāja, šā likuma un citu normatīvo aktu prasībām, kā arī par normatīvo aktu prasībām atbilstošu būvizstrādājumu izvēli un to iestrādes tehnoloģiju;

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

- **būvuzraugs** ir atbildīgs par visa būvdarbu procesa uzraudzību kopumā, kā arī par to, lai būve vai tās daļa, kuras būvniecības laikā viņš pildījis savus pienākumus, atbilstu būvprojektam, pasūtītāja un normatīvo aktu prasībām;
- **būveksperts** atbild par ekspertīzes atzinuma saturu un tajā ietverto secinājumu pamatotību;
- likumā noteiktos gadījumos ir atbildīga arī **būvvalde** un **Būvniecības valsts kontroles birojs**.

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

Tātad –

būvprojekta izstrādātājs, būvdarbu veicējs, būveksperts ir atbildīgi par savas darbības radītajām sekām,

savukārt

būvuzraugs ir atbildīgs par visa būvdarbu procesa uzraudzību kopumā.

GRATA

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

Katram būves īpašniekam, lai aizsargātu sabiedrisko drošību, jātur sava būve tādā stāvoklī, ka no tās nevar rasties kaitējums ne kaimiņiem, ne garāmgājējiem, ne arī tās lietotājiem.

(Civillikuma 1084.pants)

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

Būves īpašnieks nodrošina būves un tās elementu uzturēšanu ekspluatācijas laikā, lai tā atbilstu Būvniecības likuma 9.panta otrajā daļā noteiktajām būtiskajām prasībām, kas nosaka, ka visā ekonomiski pamatotajā ekspluatācijas laikā būvei un tās elementiem jāatbilst šādām būtiskām prasībām:

- 1) *mehāniskā stiprība un stabilitāte;*
- 2) *ugunsdrošība;*
- 3) *higiēna, nekaitīgums un vides aizsardzība;*
- 4) *lietošanas drošība un vides pieejamība;*
- 5) *akustika (aizsardzība pret trokšņiem);*
- 6) *energoefektivitāte;*
- 7) *ilgtspējīga dabas resursu izmantošana.*

(Būvniecības likuma 21. panta ceturtā daļa)

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

Par pārkāpumiem būvniecībā paredzēta gan civiltiesiskā, gan administratīvā atbildība, gan kriminālatbildība.

Administratīvā atbildība iestājas par pārkāpumiem, ja pēc to rakstura saskaņā ar spēkā esošajiem likumiem nav paredzēta kriminālatbildība.

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

Administratīvā atbildība iestājas par patvaļīgu būvniecību, kā arī citiem būvniecības noteikumu pārkāpumiem, piemēram, būvdarbu veikšanu bez būvatļaujas, patvaļīgu būvniecību, būves izmantošanu pirms tās nodošanas ekspluatācijā, būvniecību un būves ekspluatāciju reglamentējošo normatīvo aktu pārkāpšanu, kuru neievērošana var negatīvi ietekmēt būves konstrukciju nestspēju vai noturību, būvdarbu veikšanu bez būvuzņēmēja vai būvētāja civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas, atbilstības novērtēšanai pakļauto reglamentētās sfēras būvizstrādājumu pielietošanu būvniecības procesā bez atbilstības apliecinājumiem.

(Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 152.pants)

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

Krimināltiesiskā atbildība iestājas, ja:

- 1) ir izdarīts nodarījums, kura sabiedriskā kaitīguma pakāpe ir lielāka, nekā jebkuram cita veida tiesībpārkāpumam;
- 2) nodarījums ir paredzēts Krimināllikumā;
- 3) persona ir vainīga noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā;
- 4) par nodarījumu paredzēts kriminālsods.

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

Krimināllikuma 239.pants. Būvniecības noteikumu pārkāpšana

(2014.gada 25.septembra likuma redakcijā, kas stājas spēkā 2014.gada 29.oktobrī)

(1) Par būvdarbu veikšanu laikā, kad tie ir apturēti, trešās grupas būvē vai daudzdzīvokļu ēkā, ja būvdarbi apturēti sakarā ar to veikšanu bez būvatļaujas vai sakarā ar būvdarbu uzsākšanu pirms būvatļaujas nosacījumu izpildes, —

soda ar īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

(2) Par celtņu, tiltu, ceļu pārvadu un citu būvju celtniecības normu vai noteikumu pārkāpšanu, ja tās rezultātā sabrukusi būve vai tās daļa, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu, atņemot tiesības uz noteiktu nodarbošanos vai tiesības ieņemt noteiktu amatu uz laiku līdz pieciem gadiem.

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

(3) Par šā panta pirmajā vai otrajā daļā paredzētajām darbībām, ja tās izraisījušas smagas sekas, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu, atņemot tiesības uz noteiktu nodarbošanos vai tiesības ieņemt noteiktu amatu uz laiku līdz septiņiem gadiem.

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

(4) Par šā panta pirmajā vai otrajā daļā paredzētajām darbībām, ja tās izraisījušas divu vai vairāku cilvēku nāvi, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz astoņiem gadiem, atņemot tiesības uz noteiktu nodarbošanos vai tiesības ieņemt noteiktu amatu uz laiku līdz desmit gadiem.

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

Atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, kas izraisījis smagas sekas, iestājas, ja noziedzīgā nodarījuma rezultātā izraisīta cilvēka nāve, nodarīti smagi miesas bojājumi vai psihiskas dabas traucējumi vismaz vienai personai, mazāk smagi miesas bojājumi vairākām personām, mantiskais zaudējums lielā apmērā vai radīts citāds smags kaitējums ar likumu aizsargātām interesēm. Kritēriji miesas bojājumu smaguma pakāpes noteikšanai paredzēti šā likuma pielikumā.

(likuma “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 24.pants)

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

Atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziegumu, kas izdarīts lielā apmērā, iestājas, ja nozieguma priekšmeta kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi mazāka par piecdesmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu.

Priekšmetu vērtība nosakāma atbilstoši tirgus cenām vai tām pielīdzinātām cenām nodarījuma izdarīšanas laikā.

(likuma “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 20.pants)

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

Par noziedzīgu nodarījumu, ko privāto tiesību juridiskās personas interesēs, šīs personas labā vai tās nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā izdarījusi fiziskā persona, attiecīgā fiziskā persona saucama pie kriminālatbildības, bet juridiskajai personai var piemērot šajā likumā paredzētos piespiedu ietekmēšanas līdzekļus.

(Krimināllikuma 12.pants)

Piespiedu ietekmēšanas līdzekļu veidi: likvidācija, tiesību ierobežošana, mantas konfiskācija, naudas piedziņa.

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

Kāzuss...

- *2015.gadā kādā veselības aprūpes centrā cilvēku celšanai paredzētā pacēlāja šahtā iekrita bērns K. E. No gūtajiem ievainojumiem K. E. nomira. Izrādījās, ka pacēlājam nav ceturtās sienas un ka starp pacēlāju un šahtas malu ir 34 cm plata atstarpe... Tajā bērns iekrita un no trešā stāva nokrita līdz 0-tajam stāvam. Tas notika, kad kopš būvniecības pabeigšanas un pacēkāja ekspluatācijas uzsākšanas bija pagājuši jau **4 gadi**...*

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

- *Proti, 2011.gadā tika sastādīts akts par pacēlāja izbūves pieņemšanu ekspluatācijā. Līdz ar to būvniecības periods bija beidzies, un sākās šīs iekārtas ekspluatācija.*
- *Konkrētajā objektā pacēlāja izbūves pasūtītājs bija pašvaldības SIA, kurai, protams, ir vadītājs (valdes loceklis).*

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

- Šādai iekārtai ir jāatbilst Ministru Kabineta noteikumiem Nr.137 “Cilvēku celšanas paredzēto pacelāju tehniskās uzraudzības kārtība”. Šo noteikumu 8.punkts paredz, ka par pacelāja izvietojumu, atbilstošu un drošu lietošanu, apkalpošanu un uzraudzību ir atbildīgs pacelāja vadītājs. 9.punktā noteikts, ka katram pacelājam ir nepieciešama pase. Noteikta parauga pasi izsniedz inspicēšanas institūcija (Patērētāja tiesību aizsardzības centrs), veicot pacelāja reģistrāciju bīstamo iekārtu reģistrā saskaņā ar normatīvajiem aktiem par bīstamo iekārtu reģistrāciju. 17.punkts nosaka, ka pacelāja vadītājs nodrošina, ka pacelāju vada persona – pacelāja operators, kas ir attiecīgi apmācīts un ir apguvis attiecīgās konstrukcijas (saskaņā ar šo noteikumu 3.punktā minēto klasifikāciju) pacelāju drošu lietošanu, ievērojot arī konkrētā pacelāja ražošanas norādījumus, un ka attiecīgā apmācība ir dokumentāli apstiprināta.

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

- Šo noteikumu 19.punkts nosaka, ka pacēlāja lietošana ir aizliegta šādos gadījumos:
 - 19.1. pacēlājs nav reģistrēts bīstamo iekārtu reģistrā atbilstoši šo noteikumu 9.punktam;
 - 19.2. pacēlājam nav šo noteikumu 9.punktā minētās pases;
 - 19.4. pacēlāju vada persona, kura neatbilst šo noteikumu 17.punktam;
 - 19.5. pacēlāja un tā aprīkojuma bojājuma dēļ ir apdraudēta cilvēka dzīvība, veselība, īpašums vai vide.
- Konkrētajā objektā visi augstāk minētie punkti tika rupji pārkāpti...

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

- *Par traģisko notikumu tika uzsākts kriminālprocess Nr.11300027915, kur pie atbildības, pamatojoties uz Krimināllikuma 319.panta trešo daļu saukta I. M., un, pamatojoties uz Krimināllikuma 123.panta pirmo daļu, pie atbildības tiek saukti V. S., J. J. un V. M.*

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

- Krimināllietas iztiesāšanas gaitā tiesas sēdē, sniedzot liecību, veselības aprūpes centra vadītāja D. I. liecināja, ka viņa laika posmā no cilvēku celšanai paredzētā pacēlāja pieņemšanas ekspluatācijā 2011.gadā līdz rīkojumsa par cilvēku celšanai paredzētā pacēlāja lietošanas apturēšanu pieņemšanai 2015.gadā bija atbildīga par likuma “Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību” un Ministru kabineta noteikumu Nr.137 “Cilvēku celšanai paredzēto pacēlāju tehniskās uzraudzības kārtība” prasību ievērošanu. Līdz ar to ir tieši saskatāma cēloņsakarība starp veselības aprūpes centra vadītājas D. I. rīcību, kas pieļāva cilvēku veselībai un dzīvībai bīstama pacēlāja lietošanu, neievērojot Latvijas normatīvo aktu prasības, un K. E. nāves iestāšanos.*

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

- *levērojot to, ka cilvēku celšanai paredzētais pacēlājs, kura šahtā iekrītot gāja bojā bērns, atradās sabiedriskā iestādē un tas bija pieejams lietošanai neierobežotai sabiedrībai, šādā nodarījumā – amatpersonu nolaidīga pienākumu nepildīšana, kā rezultātā gāja bojā cilvēks – saskatāmas pazīmes, kas liecina par šī nozieguma izdarīšanu vispārbīstamā veidā. Pirmstiesas kriminālprocesa stadijā vispār netika apsvērts jautājums par ēkas, kurā notika traģēdija, tiesiskā valdītāja (lietotāja) vadības – pašvaldības uzņēmuma valdes locekles – atzīšanu par aizdomās turēto un par viņas krimināltiesiskās atbildības izvērtēšanu...*
- *Lūdzam nodrošināt, ka veselības aprūpes centra vadītāja D. I. tiek saukta pie Krimināllikumā paredzētās atbildības.*

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

Cietušo tiesības

- Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 1.pantam tiesai jānodrošina krimināltiesisko attiecību taisnīgs noregulējums. Tas attiecas arī uz Kriminālprocesa likuma 22.pantā ietverto principu par cietušā tiesībām uz kompensāciju par radīto kaitējumu.

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

- Eiropas Padomes 2001.gada 15.marta pamatlēmums Nr. 2001/220/T par cietušo statusu kriminālprocesā paredz ne tikai aizsargāt cietušā intereses kriminālprocesā, bet palīdzēt cietušajiem pirms vai pēc kriminālprocesa, lai varētu mazināt noziedzīgā nodarījuma sekas. Pamatlēmuma 2.pantā “Cieņa un atzīšana” paredzēts – katra dalībvalsts nodrošina, lai cietušajiem būtu reāla un atbilstoša loma tās krimināltiesību sistēmā, un turpina pielikt visas pūles, lai nodrošinātu, ka pret cietušajiem procesa laikā izturas ar pienācīgu cieņu, kā arī atzīst cietušo tiesības un likumīgās intereses, jo īpaši kriminālprocesā. Savukārt 9.pantā “Tiesības uz kompensāciju kriminālprocesā” noteikts, ka katra dalībvalsts nodrošina, lai noziedzīgās darbībās cietušajiem būtu tiesības saprātīgā laika posmā saņemt lēmumu par kompensāciju no apsūdzētā un katra dalībvalsts veic piemērotus pasākumus, lai mudinātu apsūdzēto sniegt cietušajiem atbilstošu kompensāciju.

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

- Ja iestājas nāve, tiek nodarīts kaitējums cilvēka pamattiesībai, kurai gan starptautiskajās, gan valsts un konstitucionālajās tiesībās tiek nodrošināta aizsardzība visaugstākās hierarhijas tiesību normās, proti – tiesībām uz dzīvību. Tās aizsardzību ar likumu paredz Satversmes 93.pants.
- Savukārt Satversmes 92.pants nosaka, ka ***ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. [..] Nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstību atlīdzinājumu.***

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

- Saskaņā ar Civillikuma 1635.pantu ***katrs tiesību aizskārums – tas ir, katra pati par sevi neatļauta darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums (arī morālais kaitējums), dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot.*** [...] Atlīdzības apmēru par morālo kaitējumu nosaka tiesa pēc sava ieskata, ņemot vērā morālā kaitējuma smagumu un sekas. ***Ja neatļautā darbība izpaudusies kā noziedzīgs nodarījums pret personas dzīvību, veselību, [...] pieņemams, ka cietušajam šādas darbības rezultātā ir nodarīts morālais kaitējums.*** Citos gadījumos morālais kaitējums cietušajam jāpierāda.

(Piezīme. Darbība šeit jāsaprot plašākā nozīmē, aptverot ne vien darbību, bet arī atturēšanos no tās, tas ir, bezdarbību.)

Krimināltiesiskās atbildības būvniecībā aktualitātes

- Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 350.panta pirmajā daļā sniegto kompensācijas legālo definīciju tā ir naudas izteiksmē noteikta samaksa, ko persona, kura ar noziedzīgu nodarījumu radījusi kaitējumu, samaksā cietušajam kā gandarījumu par morālo aizskārumu, fiziskām ciešanām un mantisko zaudējumu.
- **Vairākas personas, kas kopīgi izdarījušas noziedzīgu nodarījumu, par nodarīto kaitējumu atbild solidāri (Civillikuma 1675.pants).**

Intelligent **Thinking**
For Effective **Solutions**

GRATA

Paldies par uzmanību!

zvērināts advokāts
Aldis Alliks

ZAB **"GRATA Latvia"** vadītājs

"GRATA International" partneris

(+371) **28 39 2222**

aalliks@gratanet.com

www.gratanet.com